

דו"ח פעילות לשנת תשע"ד ספטמבר 2013 - אוגוסט 2014

לחברי העמותה ולידידי המדרשה,

במהלך שנת הפעילות תשע"ד, 2013-2014, המדרשה המשיכה את יישומם של תוכניות ומיזמים מהשנה הקודמת והרחיבה את פעילותה במערכת החינוך הפורמלית, במסגרת החברה האזרחית ובמסגרת פעילות בינלאומית.

במערכת החינוך הפורמאלית התקיימו פעילויות בשיתוף פעולה עם משרד החינוך זו השנה הרביעית, במסגרת המכרז "חינוך לאזרחות ודמוקרטיה" בבתי ספר יסודיים. הפעילויות כללו מפגשי תלמידים יהודים וערבים וסדנאות, שעיקרם קידום הסובלנות וקבלת השונה. היתה זו גם השנה השנייה של הפעלת התכנית "בשביל הדיאלוג – התמודדות חינוכית עם תופעת הגזענות" בבתי הספר העל-יסודיים. במסגרתה נוצרה רשת ארצית של 52 בתי ספר יהודים וערבים המחוייבים ופועלים כנגד תופעת הגזענות. כמו כן התקיימו פעילויות נוספות בשיתוף אגף השתלמויות עובדי הוראה ויועצים, המטה לחינוך אזרחי ומחלקות חינוך עירוניות.

במסגרת החברה האזרחית התקיימו שתי תוכניות מרכזיות שעניינן הכשרה וליווי צעירים ליישום יוזמות לשיפור ושינוי בחברה ובקהילה. התוכנית הראשונה, "חידת החברה האזרחית" מתקיימת זו השנה השלישית והניבה כ-30 מיזמים שיושמו או נמצאים בשלבי יישום. התוכנית השנייה, "נשים בפוליטיקה בשביל השלום", הינה חדשה, ומטרתה הכשרת נשים לקדם תהליכי הידברות ושינוי בין העמים ובתוכם. שתי התכניות מתקיימות בשיתוף עם הארגון CDCD "המרכז לדמוקרטיה ולפיתוח קהילתי" ממזרח ירושלים.

הכנס הבינלאומי השני "לחיות בעיר מעורבת" התקיים בנובמבר 2013 במשכנות שאננים בירושלים, והיה פרי שיתוף פעולה בין מדרשת אדם, הקרן לירושלים ומכון ירושלים לחקר ישראל. בשלושת ימי הכנס השתתפו מרצים מומחים מהארץ ומחו"ל, פעילים חברתיים ואנשי ציבור שהעלו לדיון נושאים המתייחסים למהות ואיכות החיים בעיר מעורבת בתחומים שונים: תרבות פוליטית וייצוגיות, מסחר וכלכלה, תרבות, אמנות וספורט, בעיות ואתגרי בני נוער, קיימות וסביבה, נגישות לשרותים עירוניים ודרכים לפתרון קונפליקטים. במקביל לכנס הוקרנו **בסינמטק ירושלים** סרטים תיעודיים ועלילתיים העוסקים בחיים בערים מעורבות בארץ ובעולם.

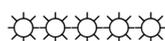
אתם מוזמנים להתעדכן בפעילות המדרשה בכתובות:

פייסבוק של מדרשת אדם (Midreshet Adam) - <http://www.facebook.com/adaminst>

פייסבוק - "כן לכבוד האדם ולא לגזענות" <http://www.facebook.com/adaminstitute>

אתר המוקדש לאמיל גרינצוויג (30 שנה לרצח): <http://emilgrunzweig.wordpress.com>

אתר כנס ערים מעורבות: <http://mixedcity.org.il>

פעילות במערכת החינוך הפורמלית

"בשביל הדיאלוג – התמודדות חינוכית עם תופעת הגזענות"

בשנתיים האחרונות, תשע"ג-תשע"ד (2012-2014) התכנית יושמה ב-52 בתי ספר יהודים וערבים בהצלחה רבה. במסגרתה נוצרה רשת בתי ספר על-יסודיים מחוייבת ופעילה נגד תופעת הגזענות, הן ברמה הבית-ספרית והן בשיתופי פעולה בין בתי הספר. התכנית שולבה ונלמדה בכיתות השונות ונחשפו אליה כ-10,500 תלמידים ומורים. בתי הספר פיתחו ויישמו במשותף 27 מיזמים חינוכיים נגד הגזענות, רובם כללו מפגשי תלמידים ומורים יהודים וערבים. בכנס הסיכום בתום כל שנת פעילות, המורים הציגו את המיזמים השונים והמרשימים במצגות ובסרטים שנעשו על ידם בשיתוף התלמידים. (חלקם הועלו לפייסבוק: <http://www.facebook.com/adaminstitute>)

התכנית התקיימה בשיתוף פעולה מלא עם משרד החינוך והמזכירות הפדגוגית – הפיקוח על הוראת האזרחות והמטה לחינוך אזרחי, והוכרה לגמול השתלמות בהיקף 60 שעות לימוד עם ציון. עיקר המימון לתכנית היה **מנציבות האיחוד האירופי (EU)**. **קרן ריינה והקרן לירושלים** תמכו במימון הפרויקטים הבית-סיפריים. השגריר לארס פאבורג-אנדרסן, ראש משלחת האיחוד האירופי בישראל, הגיע לכנס הסיכום השנתי שהתקיים במאי 2013, ברך את המשתתפים ואמר שזוהי אחת התוכניות המוצלחות והמרשימות בהקפי העשייה שהוא ראה. גם מנהלת המטה לחינוך אזרחי ומפמ"רית מדעי החברה במשרד החינוך הגב' דניאלה פרידמן, הביעה את התרשמותה העמוקה מהתכנית והשפעתה החינוכית החיובית.

תיאור קצר של המיזמים שהתקיימו:

1. תיכון אלהודא - רמלה; הדמוקרטי ע"ש נדב - מודיעין; מקיף גילה - ירושלים

מפגשים במשולש שווה צלעות – לקידום הסובלנות והשוויון: שלושה מפגשים התקיימו בין מורים ותלמידים משלושת בתי הספר: מפגש ראשון ברמלה, בו יצאו התלמידים בקבוצות מעורבות "למשחק משימות בשוק רמלה" אותו צילמו ותיעדו; מפגש שני בירושלים – שהתקיים בביה"ס וכלל סיור במוזיאון ארצות המקרא ופעילויות להיכרות תרבותית, ולמידה על הדימוין שבמסורות היהודית והמוסלמית; מפגש שלישי במודיעין – צפיה בסרט "המית היונה" ולאחר מכן דנו בשאלות של זהות, שותפות בחברה ובמדינה ודיון בדילמות הנצבות בפניהם כאזרחי המדינה.

"באותו דיון, שמעתי נקודות מבט שמעולם לא ידעתי עליהן לפני כן, נחשפתי לרגשות, לאופיים, למחשבות ולאנשים. כל המשתתפים לקחו חלק פעיל, מגיב, קשוב ומתאמץ בדיון, מה שהפך אותו למרתק. יצאנו עם תחושה של רצון אמיתי להמשיך ולקשור קשר שיאפשר שיח דומה בעתיד. המפגש הספציפי ההוא פיתח אותי כאדם פוליטי וחושב".

"המפגש תרם לשינוי הדעה הרווחת כי התלמידים הערבים שונים מאתנו באופן משמעותי. התכנית יצרה מצב של שיח בין התלמידים מבתי ספר שונים, דבר שהוא מיוחד וכנראה לא היה קורה ללא התכנית".

2. תיכון מקיף טומשין - ערערה בנגב; תיכון הר-טוב – צרעה;

להרחיב את המעגל: התקיימה סדרת מפגשים של תלמידי כיתות י' ומורים משני בתי הספר במטרה להרחיב ולהעמיק את מעגלי ההיכרות והשיח בין יהודים לערבים. התקיימו ארבעה מפגשים בהם התארחו התלמידים בבתי הספר של עמיתיהם, ובערוער אף התארחו בבתי התלמידים. המפגשים כללו

דיונים ופעילויות כמו יום בישול שדה ויום ביקור בנווה שלום – ישוב יהודי-ערבי. פרויקט הסיום אותו יצרו התלמידים בקבוצות משותפות, היו שיעורים להעברה בכיתותיהם, שמטרתם שיתוף בחוויה שעברו, והבאת ה"אחר" לכיתה – כשכל "אחר" בחר איך להיות מיוצג – תוך דיון בדומה ובשונה בינינו לבנים. את מפגשי התלמידים ליוו מפגשים של המורים, בהם נוצרו יחסי חברות וקרבה, ורצון להמשיך את הקשר בין בתי הספר בשנים הבאות ואת הפרויקטים המשותפים.

3. מקיף אורט אבו תלול, אלעאסם ; תיכון ליד האוניברסיטה (ליד"ה), ירושלים

יוצרים גשרים להידברות: כחלק מתפיסה של שילוב המאבק בגזענות בפעילות החברתית של בתי הספר, הגיעו תלמידי שכבת י' מתיכון ליד"ה, במסגרת הטיול השנתי, למפגש הראשון בתיכון אבו תלול באלעאסם. המטרה היתה להכיר עמיתים בדואים בני גילם וללמוד על הסוגיות והאתגרים בחיי המיעוט הבדואי – חינוך, זהות, קרקעות, ועוד. בעקבות המפגש התקיימו בתיכון ליד"ה פעילויות נוספות, כמו מפגש עם דוברים מהפורום לדו-קיום בנגב, צפייה בסרט "שרקיייה", המגולל את בעיות הכפרים הלא-מוכרים בנגב, ושיחה עם הבמאי. במקביל למדו תלמידי אבו תלול על תופעות הגזענות על ביטוייה השונים ועל אפשרויות המאבק בה, ודנו בסוגיות שעלו במפגש הראשון עם תלמידי ליד"ה. מפגש הגומלין התקיים בירושלים והעמיק את ההיכרות בין התלמידים באמצעות שימוש במתודות מגוונות מעולמות התיאטרון, קולנוע, ספרות, אמנות, מדעים וחוויות בטבע.

4. תיכון חדש כפר קאסם ; תיכון בית אקשטיין, גבעתיים

אנחנו שנינו מאותו הכפר: לאחר פעילות הכנה מעמיקה בכיתות שכללה שיעורים בנושא הגזענות ומיעוטים בישראל, יצאו לפועל מפגשי התלמידים. המפגש הראשון התקיים בכפר קאסם וכלל פעילויות היכרות, צפייה בסרטון ודיון, והכנת גרפיטי משותף על גבי יריעת בד שעליה רשמו וציירו התלמידים את רגשותיהם. המשתתפים ביקרו באנדרטה לחללי טבח כפר קאסם, כדי לכבד את זכרם. מפגש הגומלין נפתח בביקור חווייתי בתיכון אקשטיין, שלאחריו סיירו התלמידים יחד באוטובוס פתוח ברחבי תל אביב-יפו. בהמשך היום התקיים משחק ספורט ובעקבותיו דיון מסכם בנושא ספורט כגורם מקרב.

5. תיכון חדש כפר קאסם ; תיכון היובל, הרצליה

שיח אזרחי משמעותי ומניב תוצרים: הפעילות החלה במפגשי מורים להכנת התשתית לקראת מפגשי תלמידים משכבת י"א. המפגש הראשון התקיים בכפר קאסם ונכללו בו משחקים ופעילויות להיכרות אישית ולהיכרות עם המסורת והתרבות הערבית בכפר, וכן הרצאה על זכויות האדם מאת המורה לאזרחות בתיכון כפר קאסם. מפגש הגומלין התקיים בתיכון היובל ותלמידי מגמת הערבית קידמו את חבריהם בשפה הערבית. המפגש כלל פעילויות נוספות להיכרות, צפייה בסרט "המיית היונה" ודיון עם במאית הסרט בשאלה האם מורים ערבים צריכים ללמד בבתי ספר יהודים וההיפך. בעקבות המפגשים, החליטו חמישה תלמידים משני בתי הספר לכתוב יחדיו מטלת ביצוע משותפת באזרחות. הם בחרו לעסוק בבעייה אזרחית הקשורה לשילוט רחובות ופגיעה בחופש התנועה.

6. תיכון אלהואשלה -קסיר אלסיר ; תיכון חדש ע"ש יצחק רבין – ת"א ; תיכון רמז – בני ברק ;

יחד נאבקים בגזענות: "סובלנות ופתיחות משמעותם קבלת ה'אחר' באחרותו – לא בגלל המשותף לו ולנו, אלא למרות השוני בינינו. מפגש אישי ודיאלוג מאפשרים קירבה וסילוק חרדות ודעות קדומות" – משפט זה היה הבסיס לפרויקט של תלמידי שכבת יב' ומוריהם מתיכון רבין, שהחלו בסדנאות הכנה ולמידה על החברה הבדואית, ואליהם הצטרפו תלמידים מתיכון רמז. בשני המפגשים שהתקיימו ביניהם, דנו התלמידים בתופעות של גזענות בשתי הקהילות ובדרכים להתמודד איתן, וציינו מועדים

המייחדים כל תרבות: בטי"ו בשבט השתתפו התלמידים בנטיעות בנגב; לכבוד יום הולדתו של הנביא מוחמד שמעו על הנביא ומורשתו; התקיימה הרצאה על 'תכנית פראורי' ועל הסיבות להתנגדות לה בציבור הבדואי; בסיום המפגשים סיירו התלמידים בקצר א-סר ובשכונת נווה-צדק וקינחו בארוחה המאפיינת כל תרבות. במפגשים התפתח דיאלוג ער ונוצרו קשרים חמים ומרגשים בין התלמידים.

7. תיכון אלון - רמת השרון; מקיף דאר אלקאלם, - רהט;

נקודה למחשבה – פרויקט למאבק בגזענות: דבריו של נלסון מנדלה היוו את הבסיס למיזם המשותף: "להיות חפשי פירושו הרבה מעבר להסרת שלשלאות או אזיקים. להיות חפשי הוא להיות תוך העצמת וכיבוד החופש של אחרים." מתוך הכרה בחשיבותו של מגע בלתי אמצעי בין-תרבותי התקיימו המפגשים בין התלמידים ומוריהם משני בתי הספר. מפגש ראשון התקיים ברהט וכלל סיור בעיר ומעגלי שיח. מפגש שני התקיים ברמת השרון וכלל ביקור בתערוכה ומעגלי שיח. התלמידים בתיכון רבין למדו במשך שנת הלימודים על תופעת הגזענות ומופיעה השונים בחברה הישראלית, קראו מאמרים, התייחסו לאירועים אקטואליים והקדישו כמחצית מהזמן ללימוד ערבית מדוברת. במקביל התקיימה פעילות למידה מורחבת בנושא הגזענות בתיכון בדאר אלקאלם.

8. תיכון אלמותנבי - כסייפה; תיכון עירוני חדש – הרצליה;

היכרות מונעת גזענות - לומדים להכיר את חברינו לחברה הישראלית: "ההיכרות הבלתי אמצעית היא דרך מצוינת למנוע תופעות של גזענות בין קבוצות שונות בחברה שלנו, והתחושה היא שהמפגשים קידמו את המטרה בהצלחה" – משפט זה הגדיר את הבסיס למיזם המשותף, במסגרתו נפגשו התלמידים ולמדו על התרבות, המנהגים ואורח החיים של חבריהם. המפגשים נערכו באווירה טובה והתלמידים נהנו מהכנסת אורחים חמה ומדיאלוג מעניין. בכסייפה התנסו התלמידים בכלי נגינה, מאכלים ולבוש בדואים מסורתיים, ובהרצליה שיחקו יחד בכדורגל ונהנו ממאכלים שהתלמידים המארחים הכינו במיוחד בביתם. המפגש האישי בין התלמידים שבר מחיצות ויצר קרבה ביניהם.

9. תיכון ע"ש רוז מצקין, תל אביב; תיכון דרור רמלה;

פועלים למניעת גזענות ולקידום קבלת האחר בחברה: הצוות החינוכי בתיכון מצקין בחר ללמוד ולהכיר את ההיבטים שונים של תופעת הגזענות והדרכים למיגורה ולאחר מכן להעביר ידע זה לתלמידים, באופן תיאורטי ומעשי. במהלך השנה התקיימו פעילויות ופיתחו מיזמים בשני ערוצים – בפעילויות בית ספריות: התלמידים הלומדים במגמת הצילום עיצבו פוסטרים נגד גזענות שנשלחו לתחרות ארצית, התקיימה למידה בסוגיית העובדים הזרים מאפריקה; מפגשים עם פרום המשפּי השכולות יהודיות-פלסטיניות; וכן עם עמותת חוש"ן המקדמת חינוך והסברה בנושא נטייה חד מינית; מיזם משותף של שני בתי הספר - מפגשי מורים ותלמידים יהודים וערבים, לביצוע בשלושה שלבים: (א) מפגש צוותי ניהול – לגיבוש תכנית שתתאים לאוכלוסיית בתי הספר תוך התייחסות לקשיים המיוחדים של כל ביי"ס (תלמידים עם לקויות למידה, רקע סוציו-אקונומי קשה וכד'); (ב) מפגשי צוותי מורים – להיכרות וללמידה הדדית של הנושא וביטוי בכל בית ספר והצעות למפגשי תלמידים; (ג) מפגשי תלמידים – שיתמקדו בהיכרות אישית ותרבותית ודיונים בתופעות הגזענות והכלים להתמודד איתם. שלב זה יתקיים במהלך תשע"ה.

10. מקיף אלראזי - רהט; תיכון לאמנויות ע"ש תלמה ילין - גבעתיים

שלום סלאם עאלם עולם – ביחד יוצרים שינוי: תלמידי כיתה י' מתיכון תלמה ילין שבחרו ללמוד ערבית נפגשו עם תלמידי י"א הלומדים ספרות עברית כמקצוע מורחב מתיכון אל-ראזי ברהט. יחד יצרו דיאלוג משותף סביב עולמם כבני נוער ומצאו את המשותף ביניהם. בסדנאות סביב עיתונים,

שירה ומוזיקה, התלמידים יצרו יחד קולאז'ים ויזואליים ומוזיקליים ממילים בעברית ובערבית, כתבו שיר, הלחינו בעזרת תוכנת 'תאקאסיס' וציירו קיר גרפיטי משותף בבית הספר.

11. מקיף אלראזי - רהט; תיכון מפתן אלון - תל אביב

דיאלוג הוא הפתרון: המפגש בין תלמידים ומורים משני בתי הספר גובש מתוך הבנה כי החינוך להכרה באחר ובכבודו הינו הבסיס החשוב ביותר למניעת גזענות. המפגש התקיים במוזיאון לתרבות הבדווית במרכז 'ג'ו אלון'. בתחילתו התקיימו פעילויות ומשחקים להיכרות ראשונית ולאחר מכן התלמידים הכינו 'קולאז' זהות אישית" בקבוצות מעורבות. בהמשך נערך סיור משותף במוזיאון ובו נפרסו חייהם ותרבותם של הבדואים בעבר ובהווה. המפגש הסתיים בארוחת צהריים משותפת במקום. הפעילות לאורך כל היום התקיימה באווירה טובה ובשיתוף פעולה בין התלמידים ונוצרו קשרים חבריים ביניהם. "הפרויקט הביא לשינוי משמעותי בתפיסתם של התלמידים לגבי מושג הגזענות כלפי בני המיעוט בישראל, לגבי האחר, ואפילו הרחיב את המודעות בקרבם לגבי הגזענות הגלויה והסמויה בתוך האוכלוסייה הערבית בנגב"

12. מקיף אלנ'אח - רהט; תיכון ט"ע"ש אלתרמן - תל אביב

יוצרים שפה משותפת – להתמודדות עם הגזענות: מטרת המיזם המשותף של שני בתי הספר היה לקדם דו קיום החל מהגילאים הצעירים ומעל לכל ליצור שפה משותפת של דור העתיד, דוברי העברית והערבית. כך הוצג המיזם בסיכום: "באנו להראות שעל אף הפערים הגדולים בין שני בתי הספר, רב הדמיון על השוני. הילדים אוהבים לשחק כדורגל, שואפים להתחבר לכפר הגלובלי, מייצרים ביניהם קשרים ישירים ללא תיווך של מבוגרים ומטרתם המשותפת היא להתמודד עם האתגרים שעולם המבוגרים מציב בפניהם...". בנוסף, תיכונט קיים פרויקט משותף עם ביה"ס אג'יאל ביפו – מפגשי ספורט של נבחרת כדוריד בנות.

13. תיכון וחט"ב בית צפאפא - ירושלים; מקיף רנה קסין - ירושלים

אתרים מגשרים: מטרת המיזם היתה להפגיש תלמידים מכיתות ז'-ח' משני בתי הספר ולהקים אתר אינטרנט משותף. המיזם התקיים בשת"פ עם עמותת "מחשבה טובה" העוסקת בהקניית ידע במחשבים. התלמידים נפגשו מדי שבוע בקבוצות חד-לאומיות כדי ללמוד את התוכן הטכנולוגי. אח"כ התקיימו חמישה מפגשים דו-לאומיים, בהם התלמידים הכירו וניסו לתכנן בקבוצות קטנות אתר משותף. כל קבוצה התבקשה להגדיר את הנושא שבו יעסוק האתר שלהם, ובאירוע הסיום הציגו הקבוצות את האתרים שבנו והסבירו על השלבים וההתלבטויות שאיתן התמודדו. במקביל התקיימו פעולות נוספות בביה"ס להתמודדות עם הגזענות: סדנאות, הצגות, סרטים – ודיונים לעיבודם. בנוסף התקיימה בתיכון רנה קסין השתלמות למספר מורים וליועצת שכבת י' במטרה ליישם בכיתות את התוכנית "בשביל הדיאלוג", וכך כל החטיבה העליונה שותפה בהתמודדות חינוכית עם תופעת הגזענות. במקביל התקיימו פעילויות דומות בתיכון בית צפאפא, וכן מספר מפגשי מורים משני ביה"ס.

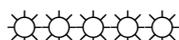
14. תיכון דור, הרצליה; תיכון אקרא, לקייה

שיתוף פעולה, חברות ומאבק בגזענות: המפגשים שהתקיימו בין התלמידים והמורים משני בתי הספר נעשו בתהליך הדרגתי שהתחיל בשנה קודמת, בה נפגשו שגרירים מכל ביי"ס, פעם בלקייה ופעם בהרצליה, לתכנון המפגשים המורחבים שבאו השנה. תחילה התארחו קבוצה גדולה של תלמידים מתיכון "דור" בלקייה. התלמידים קיימו מפגש הכרות, סיירו בכפר ונחשפו לעבודת האריגה הייחודית של נשות לקייה. מפגש הגומלין התקיים בהרצליה וכלל יצירת אמירה משותפת נגד הגזענות ויצאה אל הקהילה במטרה לחשוף את הדיאלוג והקשר שנקרם בין שני בתי הספר כתשובה לתופעת הגזענות. התלמידים יצאו בקבוצות משותפות אל חוף הים והביאו את בשורת המאבק בגזענות לאנשים על

החוף. הם סיפרו להם על הפרויקט וביקשו מהם להצטלם אתם תחת הכרזות שיצרו נגד התופעה. תלמידי בתי הספר החליטו כי סדרת המפגשים תימשך גם בעתיד והביעו רצון לדון ולהעמיק בסוגיות מורכבות הקשורות בגזענות ובסכסוך היהודי-ערבי.

15. תיכון הניסויי - ירושלים; תיכון מקיף בית צפפה;

קמפיין נגד גזענות, סטריאוטיפים ודעות קדומות: מטרת המיזם היתה הכנת קמפיין נגד גזענות. בשלושה מפגשים שהתקיימו בין המורים משני בתי הספר נבנתה תכנית עבודה: השלב הראשון יושם בשכבת ט' והוא כלל - למידה של מושגי יסוד, צפייה בסרטים אודות תופעות גזעניות בעולם, למידה על גזענות בחברה הישראלית וגיבוש קבוצת מובילים. בשלב השני תוכננו שלושה מפגשים העתידים להתקיים במהלך שנת הלימודים תשע"ה – תחילה בין הקבוצות המובילות, מפגש שני מיועד לכלל התלמידים והמפגש השלישי יוקדש לחלוקה לצוותי עבודה להכנת הקמפיין נגד גזענות.

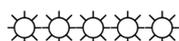
פעילות במסגרת מכרז משרד החינוך "חינוך לאזרחות ולדמוקרטיה" (25/6.2010) –

החל משנת 2011 ועד יולי 2014 (4 שנים) המדרשה מיישמת במסגרת המכרז שתי תכניות חינוכיות בבתי ספר יסודיים, יהודים וערבים, במחוזות תל אביב והדרום.

מועדים לאזרח – התכנית מתמקדת בלימוד מושגים וערכים דמוקרטיים בהקשר של מועדים שונים בלוח השנה העברי, הלאומי והאזרחי. בארבע שנות יישום התכנית, השתתפו בה 19 בתי ספר יסודיים, 80 כיתות משכבות ד-ו. בשנת תשע"ד התקיימה פעילות בנושא "הזכות לסביבה איכותית" בהקשר של יום איכות הסביבה (בשנים קודמות הפעילויות היו בהקשר ליום הבריאות, ליום זכויות הילד וליום העצמאות). השתתפו בה 14 כיתות ה'ו' משני בתי ספר: אלבראני מלקייה וסלאח אדין מרהט.

מפגשי תלמידים בתערוכה "שונה=שווה" – חינוך לסובלנות, לדמוקרטיה ולשלום – התערוכה והפעילות המלווה עוסקת בהקניית מושגי יסוד של ערכים הומניסטיים ודמוקרטיים. הפעילות כוללת סדנאות הכנה בכיתות בבית הספר, סדנאות מפגש הכולל סיור משותף בתערוכה וסדנת סיכום בקבוצות מעורבות. במהלך ארבעת שנות יישום התכנית השתתפו 25 בתי ספר יסודיים ותלמידים מ-98 כיתות ה'ו' ממחוזות תל אביב והדרום. בתשע"ד כמו בתשע"ג, התקיימה התכנית במחוז דרום- השתתפו בה תלמידי 28 כיתות ה'ו' מ-7 בתי ספר יסודיים יהודים ובדוויים: דקלים דימונה; ניצני אשכול; אפרים בן דוד, קרית גת; להבים; אל נגי'אח ערוער, סלאח אדין רהט, אלבראני לקייה.

מדרשת אדם מודה למוזיאון ג'ו אלון על אירוח התערוכה והפעילות בה בשנתיים האחרונות.

"צעדים ראשונים בדמוקרטיה" פעילות בגני ילדים

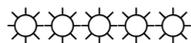
גני ילדים בדרום

התכנית, שיושמה משך 10 שנים ברציפות (2003-2013) **במימון קרן ואן ליר** ב-58 גני ילדים בקרית גת ובתשע רשויות ומועצות בדואיות בנגב, הגיעה לסיומה בשנת 2013. בקרית גת התקיים כנס סיום חגיגי באפריל 2013 בהשתתפות הגננות והסייעות מ-27 גני החובה בעיר (דתיים וחילוניים, כולל שני גנים של

החינוך המיוחד). נכחו גם ראש העיר ומפקחות משרד החינוך, שהביעו את הוקרתם והערכתם לצוות מדרשת אדם ולתרומתה המשמעותית של התכנית לגנים.

כנס הסיום של התכנית בגנים הבדוויים התקיים באוקטובר 2013, ובו השתתפו גננות וסייעות מ-31 גני הילדים, מפקחות משרד החינוך ונציגים ממספר מועצות מקומיות. גני הילדים שהשתתפו בתכנית היו מהישובים: כסייפה, רהט, חורה, אל-עאסם, אבו וואדי, תל אלמלאח, תל כסיף, דריג'את, וכפר וואדי נעים (אל-עזאזמה). כל גן קיבל מהמדרשה לפרידה מארז פעילות שכלל ערכות המחשה, ספרים וחומרי יצירה להמשך יישום התכנית בגנים.

גני ילדים בירושלים - ראו בהמשך בתיאור הפעילות בירושלים.

חינוך לדמוקרטיה בירושלים

הפעילות מתקיימת בתמיכת הקרן לירושלים

בתי ספר יהודים בירושלים

במסגרת התכנית "בשביל הדיאלוג – התמודדות עם תופעת הגזענות" התקיימה פעילות בשישה בתי ספר תיכוניים בירושלים – מקיף גילה, התיכון שליד האוניברסיטה, חט"ב רנה קסין, התיכון הניסויי, ליידי דיוויס ומקיף בית צפפה. פעילויות אלו תוארו לעיל.

תיכון מקיף זיו – בתשע"ג השתתף ביה"ס בתוכנית "בשביל הדיאלוג" והשנה בחר להמשיך ולהעמיק בתכנים אלו. התקיימה השתלמות לצוות מורי שכבת י' בנושא, ולאחר מכן ניתנו הדרכה וליווי ביישום בכיתות. התלמידים השתתפו בסדנאות, בהן למדו מושגי יסוד בגזענות וכיצד הם באים לידי ביטוי במציאות היומיומית. כן הגיעו מספר מרצים המייצגים קבוצות מיעוט בחברה, וכאלה החוות יחס גזעני ומפלה באופן אישי וקבוצתי – נציגה לקהילה האתיופית, נציג לקהילה הגאה, רב רפורמי וסופר ערבי.

יסודי גילה א' - ללימודי סביבה וחברה: זו השנה השלישית לפעילות המדרשה בביה"ס במטרה ללמד את עקרונות הדמוקרטיה והטמעתם בכתות א' – ו'; השנה התכנית שלבה את הנושא "האחר הוא אני". המחנכות למדו את התכנים בשתי מסגרות: בהשתלמויות קבוצתיות, ובהדרכות אישיות במהלך היישום בכיתות. השיעורים בנושא נקבעו בתוך מערכת השעות השבועית של כל הכיתות, והתכנים הותאמו לכל שכבת גיל. בשנה שעברה הוכתר ביה"ס כ"בית הספר ללימודי סביבה וחברה" – ובשל כך פותח תוכן נוסף ייחודי עבור תלמידי ביה"ס מא'–ו' לקראת "יום המים הבינ"ל". בפעילות נחשפו התלמידים לידע מדעי הקשור במים, ולידע חברתי שהתמודד עם השאלה האם מים הם מיצרך או זכות.

ביה"ס היסודי רמות אלון: זו שנה שנייה לפעילות המדרשה בבית הספר בתכנית "אלף בית בדמוקרטיה". במשך השנה התקיימה השתלמות חדר מורים שהתמקדה בנושאים: שונות ושוויון, זכויות והסכס והגן. בתהליך יישום התכנים בכיתות נבחרו מושגי יסוד בדמוקרטיה שהותאמו לכל אחת מהשכבות וב'צמתים' משותפים עסק כל ביה"ס בנושא אחד משותף ובמתודה אחת בהתאמה גילאית. כך לדוגמא נפתחה שנה"ל בלמידה משותפת של נושא השונות באמצעות השיר "דג במים". הביטוי החזותי שניתן לכך במרחב המשותף היה בעיצוב מסדרונות ביה"ס ברוח היצירה שנלמדה.

מפגשי תלמידים יהודים וערבים בירושלים:

זו השנה הרביעית שהמדרשה מקיימת פעילות הכנה למורי בתי ספר המשתתפים בתכנית "דש"א" של מוזיאון ארצות המקרא, המפגישה תלמידים יהודים וערבים במוזיאון.

ביה"ס היסודי ע"ש פולה בן גוריון: זו השנה הרביעית שהמדרשה מקיימת פעילות הכשרה והכנה לצוות המורים של ביה"ס לקראת מפגש עם ביי"ס ערבי, כאשר השנה המפגש היה עם ביה"ס היסודי מעין רפא. התכנים עסקו בהיכרות עם ערכי הדמוקרטיה ויישומם בהוראת התלמידים: שונות, קבלת השונה ומפגש בין שונים. עבודה חינוכית דומה של הכנת התלמידים לקראת המפגש נעשית ע"י המורות הערביות, המעבירות תכנית מקבילה בבית הספר הערבי בעין-רפא.

ביה"ס היסודי יד המורה: זו השנה הראשונה שבית הספר הצטרף לתכנית המפגשים של המוזיאון. התקיימה פעילות הכנה למורי בית הספר לקראת המפגש עם ביי"ס ערבי מעין רפא, שהתמקדה בהיכרות עם הנושאים: שונות, קבלת השונה ומפגש בין שונים. ביה"ס מתמודד עם תלמידים המוגדרים כשונים ע"י המערכת. כל שכבת הגיל עברה את ההכנה למפגש, אך בסופו של דבר רק תלמידי הכתה ה"רגילה" השתתפו במפגשים. התלמידים שיתפו פעולה באופן יוצא מן הכלל, כאשר מבין התלמידים היהודים היה תלמיד דתי אחד שסחף אחריו את קבוצת הבנים ובזכותו נוצרו קשרים חיוביים בין שתי הקבוצות. הצוות החינוכי ציין בסיפוק את החוויות שעברו תלמידיו ומצפה להמשך בשנה הבאה.

בי"ס הדו-לשוני – כתה על-אזורית ללימודי אזרחות: זו השנה השנייה לפעילות המדרשה בבית הספר עם תלמידי הכיתות העל-אזוריות במגמת אזרחות (5 יחידות). הפעילות כללה ליווי והדרכה לקבוצת תלמידים ערבים מכיתה י"ב שמגישים עבודות חקר בנושאים שונים, ליווי המורה והעברת סדנאות היכרות לכיתה לקראת מפגש ערבי יהודי. כמסקנה מהשנה שעברה, נערך בתחילת השנה סיור לימודי לתלמידים בנושא יחסי ערבים-יהודים, והתקיים מפגש עם דמויות מהמיעוט הערבי מתחומים שונים. הסיור היה משמעותי, שכן חיבר בין החומר הנלמד בכיתה (שיעורים, הרצאות וסיורים) לבין המציאות של המיעוט הערבי. כמו כן, נעשו ליווי וייעוץ למורי כיתה י' העל-אזורית והתקיימו סדנאות בנושא המפגש בין התלמידים הערבים והיהודים בכיתה.

בתי ספר מזרח ירושלים

שתי תכניות מרכזיות שולבו השנה בבתי הספר היסודיים והחטיבות במזרח ירושלים: התכנית "לכל תלמיד תפקיד", המיושמת זו השנה הרביעית, והתכנית "קבלת האחר והשונה". התכניות מתקיימות בשיתוף פעולה עם הקרן לירושלים ומנח"י.

יסודי אום טובא: זו שנה ראשונה של פעילות המדרשה בבית הספר בתכנית "אלף בית בדמוקרטיה" בדגש על קבלת האחר והשונה ומפגש בין שונים. התקיימה השתלמות לצוות החינוכי בנושא, בשילוב יעדי משרד החינוך לשנה זו כחלק מנושא "האחר הוא אני", וליווי קבוצתי ופרטני ביישום בכיתות. שיתוף הפעולה עם ההנהלה, הרכזות והצוות היה מצויין. ההשתלמות הועברה בשיתוף עם הפסג"ה במזרח העיר.

יסודי שועפאט בנות ב': זו השנה השלישית שצוות בית הספר לומד את התכניות "אלף בית בדמוקרטיה" ו"לכל תלמיד תפקיד" במסגרת השתלמות הכשרה. השנה, המיקוד היה ביישום התוכנית "לכל תלמיד תפקיד" בכיתות, בדגש על שונות ושוויון. ליווי הצוות התקיים במספר אופנים: ליווי קבוצתי במפגשים לכל הצוות, ליווי אישי (נבנתה תוכנית להדרכה אישית לכל מחנכת ביישום

התכנים), וכן ליווי לרכזות האחראיות על יישום התכנית "לכל תלמיד תפקיד" ועל יישום התכנית לקבלת השונה והאחר. תכניות המדרשה מיושמות בבית ספר זה בהצלחה רבה.

יסודי שועפאט בנים: זו שנה ראשונה לפעילות המדרשה בביה"ס, ובמסגרתה התקיימה השתלמות לצוות המורות והמחנכות בתכני המדרשה והכשרתן במיומנויות הנחייה, על מנת שיוכלו להעבירם בכיתות. ההשתלמות עסקה בחינוך לערכים, בדגש על מיקום הזכויות למיניהן במוסד החינוכי ודרכי יישומן בבית הספר. המטרה הייתה להטמיע בבית הספר שיח של זכויות שמבוסס על עקרונות הדמוקרטיה וההכרה בזכות האחר לשונות. דגש מיוחד הושם על זכויות התלמידים בבית הספר, על ההתנגשות בין זכויות התלמידים לזכויות המורים והאם התנגשות זו אמיתית או מדומה. בהשתלמות נעשה מאמץ להסביר שהשימוש האפשרי לרעה בזכויות מצד התלמידים לא מחייב לבטלן, אלא לחנך לתרבות של זכויות וקיום הקשר הראוי בין זכויות לחובות. ההשתלמות התקבלה בברכה על ידי הצוות, והשתתפות הייתה מאד פעילה. התקיים גם ליווי למורות ביישום בכיתות.

תיכון לבנות עבדאללה אבן אלחסיין: זו השנה השנייה שהמדרשה מקיימת הכשרה לצוותי המורים וניתן ליווי ביישום הלמידה. בתיאום עם הנהלת בית הספר הוחלט לשלב את הנושא המרכזי של משרד החינוך "האחר הוא אני" בפרויקט "לכל תלמיד תפקיד", תוך שימת דגש על השונות בתוך בית הספר. שיאו של יישום הלמידה היה ביום פתוח בנושא השונות והרב-תרבותיות, שכלל אירוח של נציגות מארבע שגרירויות: הודו, תורכיה, ברזיל ודרום אפריקה. כל נציגות שגרירות הציגה את תרבותה באמצעות מוזיקה, תלבושות, מאכלים ועוד. התלמידות קיימו דו-שיח פורה עם נציגות המדינות ובסוף אותו יום הציגו גם הן את תרבותן, דרך הלבוש המסורתי הפלסטיני וריקודי דבקה. בגלל גודלו של בית הספר, לא הצלחנו גם השנה להגיע לכל תלמידות בית הספר. אנו מקווים שבתכנית עבודה רב-שנתית נוכל להקיף את כל הצוות ואת כלל התלמידות.

תיכון עוביידה אבן אלג'ראח: זו השנה השנייה שהמדרשה מקיימת פעילות בביה"ס הכוללת לימוד תכניותיה במסגרת השתלמות לצוות והדרכתו ליישומן בכיתות. השנה התקיימו סדנאות והרצאות בנושא ניהול כיתה על בסיס הערכים הדמוקרטיים, גיבוש צוות המורים, בניית אמון ותמיכה בצוות, השתקפות עבודת צוות המורים בכיתה, וקידום נושא שייכות, שותפות חינוכית ואחריות אישית וקולקטיבית בצוות ובכיתה. הפעילויות הנלמדות הותאמו לצורכי היישום בכיתות עם התלמידים.

חט"ב שועפאט בנות: זו השנה השלישית שהמדרשה פועלת בבית הספר, בהכשרת צוות המורים להקמה של מועצת תלמידות. בשלב הראשון התקיימו מפגשים עם צוות מוביל – נוהלו דיונים בשאלות עקרוניות כמו: האם יש צורך במועצת תלמידות בבית ספר? האם התלמידות ישתמשו במועצה באופן לא אחראי? ועוד. לאחר מכן עבר הדיון למחנכות, שברובן גילו חששות זהים. נעשה ליווי למחנכות בשלבי ההכנה לקראת ההקמה של מועצת התלמידות - תעמולת בחירות, והבחירות עצמן. במקביל, התקיימה פעילות חינוכית עם מועצת התלמידות, שכללה שתי ישיבות של המועצה לדון בציפיות של התלמידות ובחלוקה לוועדות. בישיבה הראשונה של מועצת התלמידות הוחלט על בקשה לפגישה דחופה עם המנהלת לדון במועדי בחינות סוף השנה ובשאלת השהייה בבית ספר לאחר הבחינות. המנהלת הופתעה לטובה מאופי הפנייה של התלמידות אליה, והן יצאו מהפגישה מעודדות - הן הבינו שבית הספר מתייחס אליהן כנציגות כלל התלמידות. בשנה הבאה, ימשך התהליך עם התלמידות בעבודת הוועדות, במיוחד ועדת התקנון הבית-ספרי, ובהכנה לקראת בחירות חדשות למועצה.

חט"ב בנות ראס אל עמוד: זו השנה השלישית של הכשרת הצוות בתכניות המדרשה "אלף בית בדמוקרטיה" ו"לכל תלמיד תפקיד". השנה הוקדשה להרחבת הידע בערכים של קבלת האחר והשונה, ובתהליך ביצוע הפרויקטים השונים של התלמידות. השתתפות המחנכות בהשתלמות הייתה פעילה

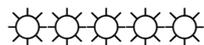
ורצינית וחלק מהן התחילו בישום התכנים תוך כדי ההשתלמות, עוד לפני שהסתיימה. בהמשך התקיים תהליך של ליווי אישי וקבוצתי לצוות, והושם דגש על הצורך בהטמעת הערכים הנלמדים (כמו שונות וקבלת האחר והשונה) בעבודה היומיומיות עם התלמידות.

הכשרת גננות מגני ילדים ערבים בירושלים

קבוצת גננות מגן אלבראעם: זו השנה השנייה שבה קבוצה זו של גננות ומחנכות משתלמת בתכנית חינוך לדמוקרטיה לגיל הצעיר על בסיס הספר "אלף בית בדמוקרטיה". השנה הושם דגש על הנושא המרכזי של משרד החינוך, "האחר הוא אני", בשני היבטים - הזכות לשונות והמפגש בין שונים. התכנית התקבלה בהתלהבות ויש רצון להמשיך ולקיים את הפעילויות בגנים.

קבוצת גננות מכל העיר: התקיימה השתלמות לקבוצת גננות ותיקות מרחבי העיר בתכנית "חינוך לדמוקרטיה בגיל הצעיר", בדגש על מתודות וכלים ליישום. הקבוצה עברה סדרה של סדנאות שמבוססות על העקרון של הזכות לכבוד וההכרה בזכות השווה לשונות לכל אדם, מחנך ואיש מקצוע. בתחילה הן סרבו לשתף פעולה מתוך תחושה שהניסיון המקצועי שלהן פוטר אותן מההשתתפות בסדנאות ובהשתלמות הזאת. עם ההתקדמות בהשתלמות הן התחילו לשתף פעולה משום שחשו שהנושאים מאד קרובים אליהן ושהן יכולות להביא את הקשיים שלהן כגננות ולהפיק מהקבוצה ומההשתלמות את המרב. רבות מהן מצאו שסיפורן המקצועי דומה לסיפורים האישיים של כל אחת ואחת.

קבוצת גננות בשיתוף מוזיאון ארצות המקרא: תוכנית המדרשה שולבה בהשתלמות רחבה יותר של מוזיאון ארצות המקרא, בנושא "האחר הוא אני". התוכנית כללה הרצאה, סדנא והקניית מיומנויות ספציפיות ליישום הסדנאות. הנושאים היו שונות בחברה ובגן וקבלת השונה. כל אחת מ-60 הגננות קיבלה את הספר "אלף-בית בדמוקרטיה" בערבית, במטרה שתוכל לעשות בו שימוש להעשרת ילדי הגן גם בעתיד.

פרויקט עירוני רב-שנתי - "הרצליה חווה דמוקרטיה"

הפעילות החינוכית העירונית בהרצליה, שהתקיימה בהרחבה בבתי הספר היסודיים במהלך 14 השנים האחרונות, הסתיימה בתשע"ד. השנה הושם דגש על פעילות בביה"ס העל-יסודיים, שהקיפה ששה בתי ספר תיכוניים וחיטבת ביניים אחת במסגרת שלוש תכניות המתוארות להלן:

דיאלוג פדגוגי

תיכון היובל: השתלמויות למורים משלוש שכבות הגיל (י-י"ב), התקיימו בהנחיה משותפת עם הייעוץ החינוכי והשירות הפסיכולוגי של בית הספר ובתיאום עם הרכזים החברתיים. המשתלמים למדו לנהל דיאלוג עם התלמידים בנושאים שונים, וקיבלו כלי הנחייה ופעילויות להעברה בכתות. התקיים ליווי למחנכי הכתות המשתתפות בדיאלוג, שכן עבודת המורה השתנתה מהוראה להנחיה. ההשתלמות הוותה מרחב לדיאלוג חופשי גם עבור המורים ולהרחבת ההיכרות האישית והמקצועית ביניהם.

תיכון מפתן ארז: צוות מפתן ארז מונחה על ידי המדרשה מזה שנים רבות, והשיח הדמוקרטי הפך חלק אינטגרלי מהתרבות הארגונית של בית הספר. השנה התקיימה השתלמות למורים חדשים, שנועדה להעניק להם את הידע הדמוקרטי ולקדם את ההיכרות וההשתלבות שלהם בשיח הקיים.

אומ"ה – סימולציה בנושא "40 שנה למלחמת יום הכיפורים"

זו השנה החמישית להפעלת התכנית, העוסקת בחקר ובשחזור החלטות היסטוריות הקשורות לקיומה של מדינת ישראל שהתקבלו באו"ם. תכנית אומ"ה מהווה מודל ללמידה משמעותית ולפדגוגיה חדשנית, שכן היא מאפשרת לתלמידים להכיר את ההיסטוריה של המדינה בדרך חדשה ומקדמת את יכולתם לראות את הבעיות אתן התמודדו המייסדים מזוויות מגוונות. התכנית מאפשרת לחשוב באופן חדש ויצירתי על סוגיות מהעבר.

השנה, במלאת 40 שנה למלחמת יום הכיפורים, הוקדשה התכנית לבחינה ושחזור של ההצעות להסכם בין ישראל לשכנותיה, בתקופה שבין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים: הצעות רוג'רס והצעת ההסכם של סאדאט לפני המלחמה. השנה השתתפו בתכנית כ-180 תלמידים ומורים מכל ששת בתי ספר התיכוניים בעיר וחטיבת ביניים אחת. הם למדו וערכו תחקיר מקדים על התהליכים וההחלטות שקדמו למלחמה, שמעו הרצאות מומחים וקיימו דיונים משותפים שבחנו את האירועים באותה תקופה. בכנס בן יומיים בהם התקיימה הסימולציה, התלמידים ייצגו את המדינות שהיו מעורבות במלחמה ובחלק מהצעות ההחלטה להסכם שלפניה. לדיונים הוזמנו מרצים ועדים שנתנו רקע היסטורי ומידע על אותה תקופה. הסימולציה סוכמה באירוע חגיגי אליו הגיעו מנהלי אגף החינוך, ראש העיר וסגניתו, תלמידים, הורים ומורים ובו הוצגו הדיונים ותוצאותיהם על ידי התלמידים.

בשביל הדיאלוג – התמודדות עם תופעת הגזענות

שלושה בתי ספר תיכוניים מהרצליה השתתפו השנה בתכנית "בשביל הדיאלוג – התמודדות חינוכית עם תופעת הגזענות" - דור, התיכון העירוני החדש והיובל. פעילות זו הוצגה בהרחבה בתחילת הדוח.

השתלמויות מורים ביפו:

התקיימו השתלמויות למורים בשלושה בתי ספר תיכוניים ערביים ביפו, ביוזמת מפקחות מחוז מרכז של המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים:

תיכון מקיף עירוני י"ב יפו: חלקה הראשון של ההשתלמות התמקד בהכרת והבנת המורכבות של מרכיבי הזהות השונים – אישית, לאומית, תרבותית, אזרחית, מגדרית, מעמדית ודתית. בשלב הראשון בחנו את החיבור בין המשתתפים לבין כל אחד מהמרכיבים של הזהות. השלב השני בחן את המשמעות הפרקטית של המפגש בין המרכיבים וכיצד הוא מתבטא בהתנהגות היום-יומית. השלב השלישי עסק באבחנה של כל התהליך על בסיס עקרונות הדמוקרטיה לסוגיה ובדיקת הזכויות הקשורות למרכיבי הזהות השונים. בשלב זה הוקדש גם זמן לליווי המחנכים שהעבירו חלק מההפעלות לתלמידיהם.

תיכון עירוני ל"ב (אג'יאל), יפו: חלקה הראשון של ההשתלמות התקיים בשנה שעברה, והשנה התקיים חלקה השני. בהשתלמות נבחנו המרכיבים הפרקטיים של מרכיבי הזהות – דתית, תרבותית, עדתית, אידיאולוגית ופוליטית, לאור הערכים והמציאות. כמו כן הוקדש זמן לליווי היישום בכיתות.

תיכון עירוני כ"ב, יפו: ההשתלמות לצוות המורים התמקדה בנושא שוויון ושונות וקבלת האחר, בהקשר לנושא המרכז של משרד החינוך, "האחר הוא אני". דגש הושם על הקניית מתודות וכלים ליישום הלמידה בכיתות.

פעילויות ושיתופי פעולה עם ארגונים ומוסדות

מרכז ג'ו אלון, להב: זו השנה השנייה שבה מתקיימת פעילות מפגשים של תלמידים מבתי ספר יסודיים במחוז דרום במסגרת התכנית והתערוכה "שונה = שווה" במרכז ג'ו אלון. נוצרו קשרי עבודה ושיתופי פעולה טובים, והתקיימו פגישות כדי לבחון אפשרויות של קידום פרויקטים משותפים העוסקים בנושא דו-קיום ודמוקרטיה, כולל המשך הצבת התערוכה וקיום הפעילות עם תלמידים בתשע"ה.

בית יציב – באר שבע: זו השנה החמישית שנתנות שם הרצאות של המדרשה במסגרת מינהל הכשרה ופיתוח מקצועי לעובדי הוראה של משרד החינוך. השנה הן התקיימו במסגרת השתלמות של מורים ורכזים חינוכיים ערבים ממחוז מרכז וצפון, וכן התקיימו סדנאות בהקשר של הנושא המרכז "האחר הוא אני". נערך גם סיור בתערוכה במרכז ג'ו אלון.

היחידה לשוויון בין המינים, משרד החינוך מחוז חיפה: ניתנו הרצאה וסדנאות לקבוצת מורות בנושא "תקרת הזכוכית – מצב זכויות הנשים בארץ ואי השוויון המגדרי".

מוזיאון ארצות המקרא: מזה תשע שנים, אגף החינוך במוזיאון ארצות המקרא ומדרשת אדם משתפים פעולה בפרויקטים שונים הכוללים: הכשרת הצוותים החינוכיים של המוזיאון וליווי להדרכה דו-לאומית במסגרת תכניתם "דש"א - דמותו של אברהם"; הכנה וליווי למורי בתי ספר בירושלים בתכנית המפגישה תלמידים יהודים וערבים במוזיאון; והכשרת גנות וצוותים חינוכיים לגיל הצעיר.

מרכז יצחק רבין: המדרשה בקשר עם המרכז לאורך שנים רבות וכך גם השנה. התקיים יום עיון לקבוצת מדריכים של המרכז בנושא "חינוך נגד גזענות". הפעילות כללה הרצאה ומספר סדנאות להדגמה מהתכנית "בשביל הדיאלוג" למשתתפים חולקו חוברות עם התכנית המלאה.

סמינר הקיבוצים – תל אביב: המדרשה מקיימת שיתופי פעולה רבים עם סמינר הקיבוצים לאורך שנים. השנה עיקר הפעילות היתה עם המסלול היצירתי, בקיום סדנאות בנושאים אקטואליים.

פורום המשפחות השכולות: המדרשה בקשר ארוך שנים עם הפורום. במסגרת "מעגלי שיח" שהתקיימו באוגוסט 2014 בתל אביב בעקבות ארועי הקיץ האחרון, ניהלה המדרשה דיון בנושא "תפקיד החברה האזרחית, הישראלית והפלסטינית, בקיום דיאלוג מקדם שלום".

פורום הארגונים נגד גזענות ביוזמת "תג מאיר": המדרשה הצטרפה ליזמה של ארגון "תג מאיר" ליצור רשת ארגונים חינוכיים הפועלים נגד תופעת הגזענות. במסגרת זו הוחלט על שיתוף בידע ובחומרים הקיימים בנושא, קיום סדרת אירועים ופעילויות משותפות והתארגנות לפנייה משותפת למשרד החינוך למתן משאבים לארגונים לקיים פעילויות במערכת החינוך.

פעילות עם קבוצת נשים במרכז הקהילתי בשכונת עיר גנים, ירושלים: הפעילות התקיימה במטרה לתת העשרה לקבוצת נשים הנפגשת מזה שנים, בנושא של זכויות חברתיות. במהלך מספר מפגשים במרכז הקהילתי, הנשים נחשפו למושגי היסוד, כמו: זכויות (של הפרט ושל קבוצות מיעוטים), חופש הביטוי, וחיים בדמוקרטיה לעומת חיים בדיקטטורה. הדיונים, שהיו ערניים מאוד, התקיימו בעיצומה של הלחימה בסוריה שהייתה כרוכה לשאלות.

פעילות בינלאומית

"חידת החברה האזרחית" – תוכנית להכשרת פעילים ישראלים ופלסטינים (RTPS)

זו השנה השלישית והאחרונה ליישום התכנית, שהחלה באוקטובר 2011 והסתיימה בספטמבר 2014. התוכנית כוונה לבניית תשתית של פעולה אזרחית דמוקרטית ככלי לשינוי חיובי—כלכלי, חברתי ופוליטי. התכנית התקיימה בתמיכת USAID, ובשיתוף פעולה עם ארגון ממזרח ירושלים - "המרכז לדמוקרטיה ופיתוח קהילתי (CDCD). התכנית התקיימה בשני מחזורים שהתפרסו על פני 3 שנים, והשתתפו בה כ-200 צעירים וצעירות ישראלים ופלסטינים.

התכנית הכשירה פעילים ישראלים ופלסטינים והקנתה להם כלים מקצועיים לפיתוח, הובלה ויישום של פרויקטים משותפים חוצי-גבולות ו/או פרויקטים בקהילותיהם, המבוססים על עקרונות הדמוקרטיה והשלום, ועל יצירת שפה אזרחית חדשנית לניהול פרויקטים. הלמידה התקיימה במסגרת סמינרים חד-לאומיים וסמינרים משותפים דו-לאומיים. במהלך התוכנית, במסגרת הלמידה בסמינרים בחנו המשתתפים את תפקידיה החדשים של החברה האזרחית, ורכשו ידע מקצועי בנושאים כמו: קביעת מדיניות, שקיפות וחופש הביטוי, שותפות רב-תרבותית, גיוס כספים, ניהול תקציבים, הערכת פרויקטים, שוויון וזכויות. נוסף על הסמינרים, המשתתפים בתוכנית התנסו בפרויקט אישי, אותו יזמו וממשו בחברותא, תוך תהליך מפרה של דיאלוג ולמידה הדדית. במהלך שנת תשע"ד הפעילות עסקה בהכשרת משתתפי המחזור השני, ובליוי ההתארגנות והיישום של פרויקטים ומיזמים של בוגרי שני המחזורים בנפרד וגם במשותף. בוגרי התכנית משני המחזורים, התלכדו בקבוצות לפי תחומי עניין כמו: חינוך, איכות הסביבה, רווחה והעצמת הקהילה, תרבות ואמנות, מחאה ושינוי, וחברה דמוקרטית. לחלק מהפרויקטים חברו יחדיו משתלמים יהודים וערבים, ישראלים ופלסטינים.

שיתוף הפעולה בין שני הארגונים לאורך כל התכנית היה משמעותי ביותר להצלחת התכנית. התקיימו מפגשים בין הצוותים של שני הארגונים להכנה ולסיכום הסמינרים המשותפים למשתתפים הישראלים והפלסטינים. מטרת מפגשי הצוות היתה ליצור צוותים משותפים של מנחים בעלי אמירה חינוכית משותפת ולהגיע להגדרה מוסכמת של הקהילות אליהן יופנו הפרויקטים של המשתתפים.

משתתפי שני מחזורי התוכנית הצליחו למנף את ההכשרה שקיבלו ואת הקשרים שנוצרו בין המשתתפים משני הצדדים כדי ליצור כמעט 60 פרויקטים של החברה האזרחית, הנמצאים כעת בשלבים שונים של פיתוח ויישום. דוגמאות לפרויקטים שכבר בוצעו:

- שוק חליפין רב-תרבותי ("שוק שלום סלאם" / "שוק בשנקלי") - שהתקיים בגבול בין מזרח ומערב ירושלים ב-27 ביולי, 2013, כזימה משותפת של משתתפים ישראלים ופלסטינים מירושלים עם קבוצת האמנים מוסללה, שאירחה את האירוע.
- "שוות" – פרויקט המתמקד בהעצמה של סטודנטיות ישראליות ופלסטיניות, כנשים וכמחנכות, במסגרת קורס חלוץ במכללה לחינוך ע"ש דוד ילין בירושלים.
- סיורים ומפגשים בירושלים – פרויקט דו-לאומי המיועד לישראלים ולפלסטינים, ומשלב ביקורים בשכונות העיר השונות והיכרות חוויתית עם תושביהן.
- פרויקט ללימודי השפות עברית וערבית בירושלים (כולל מפגשי שיח)
- שיפור יחסי יהודים-ערבים באזור היישוב כליל שבצפון, פרויקט הכולל לימוד השפה הערבית ושיח בנושאים המעסיקים את תושבי האזור היהודים והערבים כמו קונפליקטים סביבתיים ותרבותיים.

- תעסוקה לנשים - פרויקט שסיפק תעסוקה לכ-15 נשים פלסטיניות בתחום תעשייה חקלאית זעירה של תוצרי הגפן.
 - הנגשת כלים והזדמנויות לאוכלוסיות שונות של סטודנטים במחלקה לעבודה סוציאלית באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
 - קבוצת דיאלוג פנים-יהודית על נושאים הקשורים לסכסוך, פרויקט שהתקיים בירושלים.
 - קורס להעצמת הידע הרפואי של אמהות פלסטיניות.
- דוגמאות נוספות לפרויקטים של משתתפי התוכנית הנמצאים כעת בשלבי פיתוח וגיוס כספים כוללות: פרויקט חילופי סטודנטים בתחום האמנות, פרויקט מיחזור פחיות ובקבוקים, מחנה קיץ סביבתי לילדים פלסטינים, פרויקט דיאלוג בין תושבי לוד היהודים והערבים, ועוד.

”נשים בפוליטיקה למען השלום” (WPP)

הכשרת נשים למנהיגות פוליטית ברמה המקומית והארצית

התוכנית מכוונת ליצירת קבוצה של נשים ישראליות ופלסטיניות צעירות המחויבות לשלום, אשר תהווה את הדור הבא של מנהיגות פוליטית משפיעה באזור, ותקדם שינוי משמעותי ובר-קיימא במעמדן של נשים בפוליטיקה בכלל, ובמשא ומתן לשלום בפרט. מטרת התוכנית הן: א) לגשר על הפערים בין הצדדים על ידי התמקדות בעניין המשותף במעורבותן של נשים בפוליטיקה ובמשא ומתן בשלום; וב) לספק למשתתפות מיומנויות וכלים הדרושים לקידום הנראות, ההשתתפות וההשפעה של נשים בפוליטיקה. התוכנית מתקיימת במימון USAID, ומיושמת בשותפות עם המרכז לדמוקרטיה ופיתוח קהילתי (CDCD) במזרח ירושלים.

התוכנית תיושם במהלך שנתיים ותכלול כ-160 נשים בשני מחזורים, הנפגשות ללימוד והתנסות בסמינרים, מחציתם חד-לאומיים ומחציתם דו-לאומיים. הסמינרים מספקים למשתתפות הדרכה ומיומנויות הדרושות לצורך השתתפות משמעותית ואפקטיבית בפוליטיקה, דרך הרצאות, דיונים, סדנאות מעשיות, סיורים לימודיים, הזדמנויות ליצירת קשרים חברתיים ומקצועיים ופעילויות קבוצתיות בלתי-פורמאליות. הם מתמקדים בלימודי מגדר, בנושאים המשותפים לנשים, בסכסוך הישראלי-פלסטיני ובתהליך השלום, דרך העלאת קולות ונרטיבים שונים וסותרים. הסדנאות והדיונים מותאמים תוך התחשבות בצרכים הרב-שכבתיים והשונים של המשתתפות הפלסטיניות והישראליות. כל הפעילויות נעשות בהדרכת צוות מנחות ישראליות ופלסטיניות.

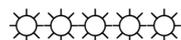
המשתלמות במחזור הראשון, שהחל בפעילותו במהלך שנת תשע”ד, הינן ישראליות ופלסטיניות (בגילאי 20-40) מקבוצות אוכלוסיה שונות ומגוונות בישראל וברשות הפלסטינית, השואפות לקריירה בתחום הפוליטי, בין אם במערכת המחוקקת הרשמית או מחוצה לה, כפעילות בארגוני החברה האזרחית.

הסמינר הראשון למשתלמות הישראליות התקיים במרץ 2014 במרכז ציפורי בירושלים, והוא אפשר מפגש ראשוני עם עולם המגדר, הפוליטיקה, והשלום. קבוצת המשתתפות ייצגה את השונות והגיוון האתני, הלאומי, העדתי, התרבותי והדתי הקיימים בחברה הישראלית. המשתלמות עברו תהליך חווייתי, רגשי, אינטלקטואלי ומשמעותי. הן התבקשו לבחון את השאלות - מה מניע אותן? מדוע הגיעו לתכנית? האם הן מודעות לאפשרויות הפעולה במרחב הפוליטי ולאחריותן למימוש פעולה זו? מה מחליש ומה מחזק? האם ניתן לפתח חשיבה אחרת, מגדרית, שתאפשר הבאת שיח חדש/ שפה חדשה למרחב הקיים? הסמינר כלל גם סדנאות הכנה לקראת המפגש הצפוי עם הפלסטיניות, במהלכן

התמודדו המשתתפות עם חששותיהן וציפיותיהן. כחלק מההכנה למפגש התקיימה הרצאה, שאפשרה למשתלמות למידה על הנרטיבים ההיסטוריים השונים – הישראלי והפלסטיני.

במהלך השנה התקיימו עוד שלושה סמינרים – שניים נפרדים למשתתפות הישראליות ואחד משותף - סמינר מפגש לישראליות ולפלסטיניות שהתקיים באפריל 2014 בעכו. במאי התקיימו סמינרים נפרדים לשתי הקבוצות, כאשר ביוני 2014 אמור היה להתקיים המפגש השני והמסכם של המחזור הראשון. עקב האירועים האקטואליים של הקיץ האחרון, הסמינר נדחה לספטמבר 2014 ולבסוף התקיים כשני סמינרים נפרדים לישראליות ולפלסטיניות.

בין הסמינרים, המשתלמות התבקשו להתנסות בעבודה עצמאית אישית וקבוצתית שכללה: מטלות "שיעורי בית", כמו מאמרי דעה וסיכומים בכתב; ראיונות עם נשים המהוות דמויות ציבוריות רבות השפעה ודיווחים כתובים על תהליך הראיון, כולל פירוט המיומנויות בהן נעשה שימוש; וכתובת מתווים אישיים לפעילות פוליטית עתידית, באופן שמדגים את הידע והכלים שנרכשו בתוכנית. למרות העיכוב בסיום התכנית, המשתתפות שמרו על רמת מחויבות גבוהה למסגרת, ועמדו במטלות שהתבקשו לעשות – ראיונות לפוליטיקאיות וכתובת תכנית עבודה אישית. הן יצרו לעצמן קבוצות קשר באינטרנט והן מכתבות את צוות המדרשה ומעדכנות בהישגיהן ובקשיים בהן נתקלות. יזמה חשובה של המשתתפות, בשם "שלוש בית", התקיימה במהלך הקיץ הסוער ולאחריו, וכללה חוגי בית בהשתתפות נשים ממגזרים ונטיות פוליטיות שונות לדיון בסכסוך וסוגיותיו.

כנס בינלאומי שני "לחיות בעיר מעורבת" – 19-21 בנובמבר 2013, ירושלים

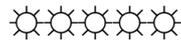
הקרן לירושלים, מדרשת אדם ומכון ירושלים לחקר ישראל - חברו יחדיו לקיים סדרת כנסים בינלאומיים בהם יידונו הסוגיות הקשורות בקשיים ובאתגרים אותם מזמנים החיים בערים מעורבות. הכנס השני בסדרה התקיים בנובמבר 2013 במשכנות שאננים בירושלים. (הכנס הראשון התקיים בנובמבר 2012, בימק"א ירושלים.) את הכנס פתחה שופטת בית המשפט העליון בדימוס דליה דורנר, אשר הצביעה על כך שלמרות ההבטחה במגילת העצמאות, לא מתקיים במדינת ישראל שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל תושביה. היא התריעה בדבריה שאין הכרה אמיתית בזכויות המיעוט הערבי, והדבר ניכר בשימוש שנעשה על ידי המדינה והרשויות בכלי התכנון. היא הביעה את תקוותה כי הארגונים האזרחיים יפעלו להביא לשינוי. ערב הפתיחה החגיגי נחתם במופע של "טריו טרניזיט" – עם הסולנית מירה עוואד, בליווית קבוצת מוסיקאים המייצגים בהופעתם את מהות החברה המעורבת והרב-תרבותית: הם שרו בערבית, עברית, פורטוגזית, אנגלית, מרוקאית, צרפתית, בולגרית ופרסית, הושמעו מבחר קצבים המשלבים את השורשים המעורבים של חברי הלהקה.

בכנס הוצגו מחקרים ומדגם של עשייה חברתית בארץ ובעולם, שמטרתם לעמוד על בעיות היסוד של האוכלוסיות השונות המתגוררות בערים מעורבות, ולבחון דרכים חדשות לשיפור חייהן. שני מרצים אורחים הגיעו מחו"ל לכנס: פרופסור ברונו קופיאטרס מבלגיה, (Bruno Coppieters) סוציולוג שחקר ריצות מרתון בערים מעורבות (בריסל, בלפאסט, ביירות וירושלים), וכן פרופסור מדליין לנארד (Madeleine Leonard), שמחקרה עוסק בבלפסט וביחס הנוער ל"חומות השלום" בעיר.

המושבים השונים עסקו במספר נושאים מרכזיים - ייצוגיות בערים מעורבות, תרבות פוליטית, מסחר וכלכלה, תרבות ויצירה, ספורט, נוער, קיימות וסביבה, שרותים עירוניים, ופתרון סכסוכים בערים

מעורבות. מגוון הנושאים והדוברים איפשר לראות בערים המעורבות שלרוב נחשבות כמוקד של בעיות וקונפליקטים, גם כמקור של התפתחות ויצירה. הדוברים התבקשו להתייחס למספר שאלות מרכזיות: מהן הבעיות המייחדות את המגורים בערים מעורבות? כיצד ניתן להפוך את המגוון והשוני בין התושבים למשאב מעצים? מהם הקונפליקטים המאפיינים את החיים בערים מעורבות בארץ ובעולם ואילו מענים ופתרונות ניתן לתת להם? כיצד הופכים את הערים המעורבות נגישות לכל הקבוצות המתגוררות בהן?

את תיעוד הכנס ניתן למצוא באתר: <http://mixedcity.org.il>

ההנהלה הציבורית של העמותה

מאז האסיפה הכללית האחרונה שהתקיימה ב-2 באוקטובר 2013, התכנס הוועד המנהל של המדרשה לארבע ישיבות מן המניין, בהן עסק בתקציב המדרשה, גיוס משאבים, קשר עם קרנות וסקירת פעילויות המדרשה השונות. ישיבות נוספות של וועדות משנה עסקו בשכר ותנאי העסקת עובדים. חברי הוועד הגיעו לכנסים, למגוון אירועים ופעילויות שהתקיימו באזורים שונים בארץ.

המדרשה מבקשת להודות מקרב לב לכל הקרנות, הארגונים, הרשויות והתורמים הפרטיים, אשר תמכו במדרשה בשנת 2013:

ישראל: הקרן לירושלים; משרד החינוך, עיריית הרצליה, הקרן החדשה לישראל.

אירופה: קרן ירושלים בריטניה; קרן ירושלים גרמניה - חברת BMW; קרן המבורג מייסודו של פרופ' רימסטמה; קרן מקס ריינה, אנגליה; קרן ון ליר, הולנד; נציבות האיחוד האירופי EU בישראל.

ארה"ב: USAID - משרד החוץ האמריקאי.

הוועד המנהל מודה לכל חברות וחברי הצוות על התגייסותם ומאמציהם להצלחת עבודת המדרשה.

בברכה,

נאוה איזין
יו"ר ועד מנהל

מוגש לאסיפה הכללית ביום 18.11.2014